

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ

Катерина Яблуновська,

*аспірант Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України*

Виховання та освіта з питань екології, охорони природи є важливим елементом загальної екологічної підготовки майбутніх фахівців, у тому числі викладачів – аграрників. Такі знання є загальнообов'язковими і є кваліфікаційною ознакою кожного фахівця, в тому числі і педагога.

Для підвищення рівня екологічної проінформованості, кваліфікованості сучасних фахівців – педагогів, інженерів у навчальні плани всіх закладів вищої освіти будь-якого профілю введені курси: «Актуальні проблеми охорони природного навколишнього середовища», «Основи екології», «Екологія і раціональне природокористування» або інші, які вивчають екологічні проблеми в тісному зв'язку із суспільними, психолого-педагогічними, загальноосвітніми дисциплінами, що ґрунтуються на знаннях історії, географії, біології, хімії, фізики, інших наук. Завдяки цьому забезпечується принцип міждисциплінарності у формуванні екологічної компетенції. Очевидно, що без підсилення в системі професійної освіти уваги до формування гармонійної системи загальнолюдських, громадянських та професійних цінностей досягти цієї мети неможливо [1, с. 162–163].

Першими екологічно-спрямований курс «Охорона природи» почали викладати в Україні на початку 50-х рр. в Одеському університеті. Про необхідність таких дисциплін для всіх закладів вищої освіти йшла мова вже в 1959 рр., а в 1961 було прийняте рішення про їх факультативне вивчення не тільки в університетах, педагогічних, медичних, технічних вузах, а й в сільськогосподарських, юридичних, економічних закладах освіти. У 1970 р. були затверджені програми обов'язкового курсу «Охорона природи» для педагогічних інститутів і для факультетів спеціальностей «Біологія і хімія», «Дошкільна педагогіка», «Педагогіка і методика початкового навчання». Тепер подібні еколого-спрямовані курси це загальнообов'язкові нормативні предмети у всіх закладах вищої освіти для всіх спеціальностей.

Екологічна освіта із середини 80-х років невпинно входить в освітню практику, однак без жодного позитивного ефекту. Основна причина та, що екологічна освіта 80-х років орієнтована на гербартську педагогіку, що діє за принципом виховуючого навчання. Вихованці накопичують екологічну інформацію, екологічні знання, але екологічна культура при цьому не формується. Як наслідок – маємо екологічно обізнану й екологічно невиховану особистість, котра, володіючи екологічними знаннями, проявляє екологічний вандалізм.

Існуючий в Україні освітній процес потребував значного вдосконалення у напрямі підвищення ефективності та інтегрованості на

основі глибокого філософського і психолого-педагогічного осмислення проблеми з урахуванням соціально-культурних функцій екології у суспільстві, цілісної структури екологічних знань, сучасного рівня розвитку екологічної науки, традицій, звичаїв та історичного досвіду українського народу в цій сфері, а також особливостей екологічної та економічної ситуації в країні. Ключовим принципом взаємодії людського суспільства і природи, в цьому контексті, мають бути не споживацтво і насильство, а співіснування.

Тому, невідкладним стало розроблення стратегії екологічного виховання, оскільки раніше вважалося, що здійснюється воно автоматично – разом з екологічним навчанням [2, с. 122].

За останні 15 – 20 років питання екологічної освіти та виховання зі сфери дискусій про правомірність екологічної освіти змістилося в площину її практичної реалізації. Ця обставина значно впливає на педагогіку і сучасну систему освіти. З огляду на те, що в світі не існує єдиної ефективної системи екологічної освіти, яку можна було б без суттєвих змін взяти за основу, формування її в Україні відбувається на основі власного досвіду розробників із урахуванням національних особливостей.

Науково-педагогічні кадри України мають високоякісні доробки з екологічно стійкого розвитку, медичної екології, екології військової діяльності, методології та змісту екологічної освіти і виховання, екологічної етики і психології, освіти і управління та ін. З використанням цього досвіду та на виконання Указу Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні» колектив фахівців у галузі екологічної освіти за участю спеціалістів Мінекобезпеки розробив Концепцію розвитку екологічної освіти і виховання в Україні.

Згідно з концепцією екологічна освіта та виховання спрямовані на здобуття фундаментальних екологічних знань та їх методології, а також на професійну екологічну підготовку, екологізацію спеціальних навчальних дисциплін і екологічне просвітництво. Це забезпечить формування цілісного екологічного знання і мислення, необхідних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на рівні підприємств, галузей, регіонів, країни загалом. Аналізуючи державні навчальні програми з екології, ми виявили спрямованість на формування екологічної свідомості у студентів, на раціональне використання природних ресурсів, кількість і якість яких щорічно зменшується.

Успішне виховання фахівців, здатних реалізувати екологічну політику країни досягається за допомогою використання основних ідей компетентнісного підходу у вищій освіті. Освіта відіграє чільну роль у формуванні екологічно компетентних фахівців. Формування екологічної компетентності у студентів ЗВО ґрунтується на продуманих принципах і забезпечується певними організаційно педагогічними умовами. Принципи формування екологічної компетентності майбутнього викладача аграрного закладу вищої школи поєднують всі компоненти освітнього процесу воедино, забезпечуючи при цьому достатній рівень сформованості екологічної компетентності майбутніх фахівців [3, с. 294].

Список використаних джерел:

1. Єршова Л. Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка (Київ). 2018. № 16. С. 162–168. DOI: <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>.
2. Томаков В.И. Концепция формирования экологической компетентности будущего инженера [Текст] : монография / В.И. Томаков, М.В. Томаков. - Курск : Курск ГТУ, 2009. – 236 с
3. Гончаревич Н.А., Проблемы формирования экологических ценностей будущих специалистов / Н.А. Гончаревич, О.В. Шайдурова / Вестник КрасГАУ № 7, 2013. ISSN 1819-4036. С.292-296.